

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้จากการทำงานระหว่างเรียน: การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงพื้นที่และ
รูปแบบการทำงานที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างนักเรียนและนักศึกษาไทย
Income Inequality from Working While Studying: A Spatial Analysis of Factors
and Work Characteristics Influencing Wages among Thai Students

ธิติมา พลับพลึง^{1*}

Thitima Plubpleung

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างของนักเรียนและนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน (2) ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้รายสัปดาห์ และ (3) ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในกลุ่มผู้เรียนที่ทำงานระหว่างเรียน การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี พ.ศ. 2565 วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างนักเรียนและนักศึกษานักศึกษา 1,960 คน ด้วย 2 วิธีหลัก คือ การถดถอยควอนไทล์ (Quantile Regression) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่แตกต่างตามระดับค่าจ้างรายชั่วโมง และการถดถอยเชิงเส้นแบบกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงทำงานกับรายได้รายสัปดาห์ ผลการวิเคราะห์การถดถอยควอนไทล์พบว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าจ้าง ($\beta = 1.102-2.084$) โดยมีผลมากขึ้นในกลุ่มค่าจ้างสูง จำนวนชั่วโมงทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าจ้างต่อชั่วโมง ($\beta = -0.312$ ถึง -0.525) นักเรียนและนักศึกษานักศึกษาที่ทำงานพาร์ทไทม์มีค่าจ้างสูงกว่านักเรียนและนักศึกษานักศึกษาที่ทำงานเต็มเวลา ($\beta = -2.980$ ถึง -5.310) มีผลปฏิสัมพันธ์สำคัญระหว่างภูมิภาคและอุตสาหกรรม ($\beta = 0.012$) แสดงถึงความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ในตลาดแรงงาน ด้านการวิเคราะห์ OLS พบว่าทุก 1 ชั่วโมงที่ทำงานเพิ่มขึ้นส่งผลให้รายได้รายสัปดาห์เพิ่มขึ้น 31.56 บาท ค่าสัมประสิทธิ์จีไนเท่ากับ 0.276 และอัตราส่วน P90/P10 เท่ากับ 3.62 สะท้อนความเหลื่อมล้ำระดับปานกลาง โดยความเหลื่อมล้ำในเขตเมือง (0.289) สูงกว่าในชนบท (0.255) การศึกษานี้มีคุณค่าเชิงวิชาการในการขยายการใช้แบบจำลอง Quantile Regression ในการวิเคราะห์ตลาดแรงงานกลุ่มเปราะบางในบริบทประเทศกำลังพัฒนา และเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ครั้งแรกที่วิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ต่อค่าจ้างนักเรียนและนักศึกษาไทยอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ค่าจ้างนักเรียนและนักศึกษา การทำงานระหว่างเรียน ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การถดถอยควอนไทล์ ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

Abstract

This study aims to (1) examine the determinants of hourly wages among students who work while studying, (2) analyze the relationship between working hours and weekly income, and (3) assess income inequality within this group. Using secondary data from the 2022 National Labor Force Survey, the analysis focused on 1,960 student workers. Two empirical approaches

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Assistant Professor, Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* Corresponding author : e-mail : thitima.plu@rmutr.ac.th

were employed: Quantile Regression to capture distributional differences in wage determinants across hourly wage levels, and Ordinary Least Squares (OLS) regression to estimate the association between working hours and weekly income. Quantile Regression results show that age has a positive association with hourly wages ($\beta = 1.102\text{--}2.084$), with stronger effects at higher wage quantiles. Working hours exhibit a negative relationship with hourly wages ($\beta = -0.312$ to -0.525), while part-time student workers earn higher hourly wages than those working full-time ($\beta = -2.980$ to -5.310). A significant interaction effect between region and industry ($\beta = 0.012$) highlights spatial disparities in labor market returns. The OLS results indicate that each additional working hour increases weekly income by 31.56 baht. Wage inequality among student workers is moderate, reflected by a Gini coefficient of 0.276 and a P90/P10 ratio of 3.62. Inequality is more pronounced in urban areas (0.289) than in rural areas (0.255). This study contributes to the empirical literature by applying Quantile Regression to analyze wage structures among student workers in a developing-country context and provides the first systematic evidence of spatial interaction effects on student wages in Thailand. The findings underscore the need for targeted policies that support working students, reduce regional disparities, and promote access to higher-quality part-time employment opportunities.

Keywords: Student wages, Part-time employment, Income inequality, Quantile regression, Spatial wage disparity

บทนำ

การทำงานระหว่างเรียนนักเรียน/นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบและมีงานที่ได้รับค่าจ้างในช่วงเวลาเดียวกันแบ่งเป็นการทำงานพาร์ทไทม์และการทำงานเต็มเวลา ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทั้งในระดับสากลและในประเทศไทย ภายใต้แรงกดดันจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลที่เอื้อต่อการจ้างงานยืดหยุ่น เช่น งานพาร์ทไทม์และงานแพลตฟอร์ม (ILO, 2022, 2024; OECD, 2023) แนวโน้มดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการพึ่งพารายได้เสริมกลายเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ครัวเรือนในการรองรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า เยาวชนไทยอายุ 15–24 ปีที่เรียนและทำงานควบคู่กันมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 10–11 ในช่วงปี 2566–2567 โดยส่วนใหญ่ทำงานบริการ ร้านอาหาร การขายสินค้า และงานดิจิทัลอิสระ (National Statistical Office, 2023, 2024) รูปแบบการทำงานดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดด้านรายได้ของครัวเรือน และเชื่อมโยงกับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและค่าครองชีพในเมืองใหญ่

อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงประจักษ์ระบุว่าการทำงานที่มีชั่วโมงสูงเกิน 15–20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์อาจส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยลดเวลาลงทุนด้านทุนมนุษย์ เช่น การเรียนและการเตรียมสอบ ตามสมมติฐาน Zero-Sum Time Allocation (Neyt et al., 2019; Kroupová et al., 2024) นอกจากนี้ตลาดแรงงานนักศึกษายังมีลักษณะทวิภาค คือแบ่งระหว่างงานคุณภาพสูงที่มีค่าตอบแทนดีและงานในภาคทุติยภูมิที่ค่าจ้างต่ำและไม่มั่นคง ซึ่งกลุ่มเยาวชนมักจะถูกดูดไว้ในภาคหลังมากกว่า (Reich et al., 1973; OECD, 2023)

ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ในบริบทไทยเป็นปัจจัยที่กำหนดโอกาสและค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนอย่างมีนัยสำคัญ รายงานของธนาคารโลกชี้ว่ากรุงเทพมหานครมีระดับรายได้สูงกว่าภูมิภาค

อื่น โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด แม้มีนโยบายกระจายความเจริญสู่เมืองรอง ช่องว่างด้านรายได้ยังคงเด่นชัด (World Bank, 2024) ส่งผลให้นักศึกษานอกเขตเมืองมักจำกัดอยู่ในงานค่าจ้างต่ำและงานไม่เป็นทางการ อีกทั้งนโยบาย Thailand 4.0 ยิ่งตอกย้ำความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์และการยกระดับทักษะ เพื่อรองรับอุตสาหกรรม S-Curve และ New S-Curve (National Economic and Social Development Council, 2017) ทำให้การทำความเข้าใจตลาดแรงงานของนักศึกษากลายเป็นโจทย์เชิงนโยบายสำคัญ เพราะประสบการณ์ทำงานระหว่างเรียนอาจเป็นทั้งโอกาสในการสร้างทักษะและความเสี่ยงต่อผลการเรียนขึ้นอยู่กับประเภทงาน ชั่วโมงทำงาน และบริบทพื้นที่

แม้งานวิจัยต่างประเทศจะให้หลักฐานมากเกี่ยวกับผลของการทำงานต่อผลสัมฤทธิ์และพัฒนาด้านแรงงาน (Baert et al., 2017) แต่การศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนในบริบทประเทศไทยยังมีจำกัด โดยเฉพาะในด้านความแตกต่างระหว่างเมือง-ชนบทและโครงสร้างงานที่หลากหลาย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาปัจจัยกำหนดค่าจ้างและรูปแบบความเหลื่อมล้ำในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงาน เพื่อสะท้อนโครงสร้างตลาดแรงงานเยาวชนไทยอย่างเป็นระบบ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงทำงานและรายได้ และตรวจสอบความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ตามพื้นที่และประเภทงาน เพื่อสร้างฐานความรู้ที่สนับสนุนการออกแบบนโยบายพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างของนักเรียนและนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงการทำงานกับรายได้รายสัปดาห์ของนักศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของรายได้และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แรงงานที่เกี่ยวข้อง การทำงานระหว่างเรียนของนักศึกษาเป็นปรากฏการณ์ที่อธิบายได้ผ่านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แรงงานสองสาขาหลัก ได้แก่ ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ซึ่งเสนอว่าทักษะ ประสบการณ์ และอายุเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานและค่าจ้าง (Becker, 1964) ดังนั้น อายุและประสบการณ์การทำงานคาดว่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าจ้างของนักศึกษา อีกด้านหนึ่ง ทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาค (Dual Labour Market Theory) ระบุว่าตลาดแรงงานแบ่งออกเป็นภาคปฐมภูมิที่มีค่าจ้างสูงและงานมั่นคง กับภาคทุติยภูมิที่มีค่าจ้างต่ำและขาดความก้าวหน้า โดยกลุ่มแรงงานเยาวชนและนักศึกษาจะถูกจำกัดอยู่ในภาคหลัง (Reich et al., 1973) ส่งผลให้มีความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา

หลักฐานเชิงประจักษ์ในต่างประเทศ งานวิจัยสากลด้านแรงงานนักศึกษาชี้ว่าอายุมีผลเชิงบวกต่อค่าจ้างในทุกช่วงการกระจายค่าจ้าง โดยเฉพาะในควอนไทล์บน (Baert et al., 2017; Kroupová et al., 2024) ขณะที่จำนวนชั่วโมงทำงานสูงเกิน 15–20 ชั่วโมง/สัปดาห์ ส่งผลให้ค่าจ้างต่อชั่วโมงลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงระบบเกี่ยวกับการแบ่งเวลาเรียนและทำงาน (Neyt et al., 2019) ลักษณะงานก็มีความสำคัญ โดยงานพาร์ทไทม์มักให้ค่าจ้างต่อชั่วโมงสูงกว่างานเต็มเวลาในกลุ่มนักศึกษา เนื่องจากมีอิสระในการเลือกงาน และสามารถเลือกงานค่าตอบแทนสูงกว่า (Beffy et al., 2009) และในหลายประเทศ พบว่าค่าจ้างสูงกระจุกตัวในเขตเมืองที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่า (OECD, 2023)

หลักฐานในบริบทประเทศไทย โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยสะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่อย่างชัดเจน โดยกรุงเทพฯ มีรายได้เฉลี่ยต่อคนสูงกว่าภาคอื่นอย่างมีนัยสำคัญ (World Bank, 2024) ขณะที่แรงงานเยาวชนในภูมิภาคส่วนใหญ่ทำงานบริการ ค่าจ้างต่ำ และงานไม่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะตลาดแรงงานทุติยภูมิ (National Statistical Office, 2023, 2024) งานวิจัยด้านเศรษฐกิจดิจิทัลของไทยชี้ว่านักศึกษาในเขตเมืองมีความสามารถในการเข้าสู่แพลตฟอร์มดิจิทัลและงานรูปแบบใหม่ เช่น freelance online และงานแพลตฟอร์ม ที่ให้ค่าจ้างสูงกว่าอย่างชัดเจน (Thianthai & Tamdee, 2024; Wattanarat, 2019) ขณะที่งานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO, 2021, 2024) พบว่า แรงงานแพลตฟอร์มในเมืองเข้าถึงโอกาสงานและรายได้สูงกว่าพื้นที่ชนบท โดยมีช่องว่างทักษะดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างไรก็ตามวรรณกรรมไทยส่วนใหญ่ เช่น งานของ Phokatirakul et al (2020) มุ่งเน้นผลกระทบด้านความเครียด ผลการเรียนรู้หรือคุณภาพชีวิตมากกว่าที่จะศึกษาค่าจ้าง อุปสงค์แรงงาน หรือความเหลื่อมล้ำรายได้ของนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน ซึ่งสะท้อน ช่องว่างงานวิจัยโดยตรง

สังเคราะห์วรรณกรรมและช่องว่างงานวิจัย จากการสังเคราะห์วรรณกรรมดังกล่าว พบว่า (1) ยังไม่มีงานวิจัยไทยวิเคราะห์ค่าจ้างนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนในระดับประเทศ (2) ไม่มีงานใดใช้ Quantile Regression เพื่ออธิบายความแตกต่างของค่าจ้างตามช่วงรายได้ (3) ไม่พบการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และอุตสาหกรรมต่อค่าจ้างนักศึกษา (4) ยังไม่มีงานใดศึกษาความเหลื่อมล้ำรายได้ของแรงงานนักศึกษาด้วย Gini หรือ P90/P10 และ (5) งานไทยยังขาดหลักฐานเชิงปริมาณที่เชื่อมโยงตัวแปรบุคคล-ชั่วโมงงาน-ลักษณะงานมีผลต่อค่าจ้าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยใช้ข้อมูลระดับประเทศ (LFS 2565) และวิธีการวิเคราะห์เชิงเศรษฐมิติสมัยใหม่เพื่อหาความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างโดยใช้ Quantile Regression

ตารางที่ 1 สรุปวรรณกรรมที่เชื่อมโยงตัวแปรกับแบบจำลอง

ตัวแปรอิสระ	ทิศทางผลกระทบต่อค่าจ้าง	หลักฐานสนับสนุน	การใช้ในงานวิจัยนี้	ช่องว่างวิจัย
อายุ	(+) ค่าจ้างสูงขึ้นตามอายุ	Baert et al. (2017); Kroupová (2024)	เป็นตัวแปรกำหนดค่าจ้างทุกควอนไทล์	ยังไม่เคยศึกษากับนักศึกษาไทย
ชั่วโมงทำงาน	(-) ชั่วโมงมาก → ค่าจ้าง/ชั่วโมงลดลง	Neyt et al. (2019)	วิเคราะห์ผลต่อรายได้รายสัปดาห์ (OLS)	ไทยไม่เคยทดสอบ
ประเภทงาน	พาร์ทไทม์ค่าจ้างสูงกว่า	Beffy et al. (2009)	ใช้เป็น dummy ตัวแปรสำคัญ	ไทยยังไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์
พื้นที่	เมืองค่าจ้างสูงกว่า	OECD (2023); World Bank (2024)	ใส่ตัวแปร region และ interaction	ไทยยังไม่มีเคยวิเคราะห์เฉพาะนักศึกษา
อุตสาหกรรม	งานบริการค่าจ้างต่ำ	NSO (2566; 2567)	ใช้ควบคุมใน Quantile Regression	ไม่เคยวิเคราะห์ร่วมกับพื้นที่
พื้นที่ × อุตสาหกรรม	ความแตกต่างให้ผลต่างกัน	World Bank (2024)	เป็นผล interaction หลัก	ไทยยังไม่มีเคยศึกษา
งานดิจิทัล/แพลตฟอร์ม	เมืองได้โอกาสมากกว่า	ILO (2021; 2024); Wattanarat (2019)	ใช้สนับสนุนการตีความเชิงพื้นที่	ไม่เคยเชื่อมกับค่าจ้างนักศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวนำมาซึ่งกรอบแนวคิดแบ่งปัจจัยกำหนดค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ปัจจัยบุคคล (อายุ เพศ การศึกษา) (2) ปัจจัยการทำงาน (ชั่วโมงทำงาน ประเภทงาน อุตสาหกรรม) และ (3) ปัจจัยเชิงพื้นที่ (พื้นที่อยู่อาศัย ภูมิภาค) โดยพิจารณาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่-อุตสาหกรรม พื้นที่-ชั่วโมงงาน และเพศ-ประเภทงาน ตัวแปรตามคือค่าจ้างต่อชั่วโมงและความเหลื่อมล้ำรายได้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแบบจำลอง OLS และ Quantile Regression ในการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงโครงสร้างของค่าจ้างนักเรียน/นักศึกษาไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัยและแหล่งข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธีหลัก คือ การถดถอยควอนไทล์ (Quantile Regression) สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างรายชั่วโมงและการถดถอยเชิงเส้นแบบกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้รายสัปดาห์ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี พ.ศ. 2565 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายคือนักเรียนและนักศึกษาไทยอายุ 15-22 ปีที่ทำงานระหว่างเรียน โดยในการศึกษานี้ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรตามเกณฑ์ คือ (1) กำลังศึกษาในระบบการศึกษา (รวมทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญ/อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา) โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติใช้ตัวแปร 'สถานภาพการศึกษา' ในการยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษา (2) มีอายุระหว่าง 15-22 ปี (3) มีงานทำในช่วง 7 วันก่อนการสัมภาษณ์ และ (4) มีข้อมูลเกี่ยวกับค่าจ้างและชั่วโมงทำงานครบถ้วน หลังจากคัดกรองตามเกณฑ์และตัดค่าผิดปกติ (Outliers) ที่มีค่าจ้างสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ± 3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (47 ราย) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,960 คน

ตัวแปรและการวัด

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ค่าจ้างรายชั่วโมง (Hourly Wage) คำนวณจากรายได้ทั้งหมดหารด้วยจำนวนชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์ และ 2) รายได้รายสัปดาห์ (Weekly Income) คำนวณจากค่าจ้างรายชั่วโมงคูณด้วยจำนวนชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ (1) ตัวแปรส่วนบุคคล (อายุและเพศ) (2) ตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบการทำงาน แบ่งตามจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ตามเกณฑ์ ILO โดยแบ่งเป็นการทำงานเต็มเวลา (≥ 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) และพาร์ทไทม์ (< 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) อุตสาหกรรมที่ทำงาน (ตามรหัส SIC/ISCO-08) และอาชีพ (ตามรหัส ISCO-08) (3) ตัวแปรเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย (เมือง/ชนบท) และภูมิภาค และ (4) ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ระดับการศึกษาและสาขาวิชาที่เรียน ซึ่งถูกควบคุมในแบบจำลองแต่ไม่แสดงในตารางผลลัพธ์เพื่อความกระชับ

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างของนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน การศึกษานี้ใช้แบบจำลองการถดถอยควอนไทล์ (Quantile Regression) ที่ระดับควอนไทล์ต่างๆ ได้แก่ $\tau = 0.25, 0.50$, และ 0.75 เพื่อตรวจสอบผลกระทบของตัวแปรอิสระต่อค่าจ้างที่ระดับต่างๆ ของการกระจายตัว (Koenker & Bassett, 1978) โดยใช้สมการ $Q_{w(\tau)} = \beta_{0(\tau)} + X' \beta_{(\tau)} + \epsilon_{(\tau)}$ โดยที่ X คือเวกเตอร์ของตัวแปรอิสระทั้งหมดรวมถึงปฏิสัมพันธ์ และ $\beta_{(\tau)}$ คือ เวกเตอร์ของสัมประสิทธิ์ที่ระดับควอนไทล์ τ วิธีการนี้มีข้อดีหลายประการเมื่อเทียบกับการถดถอยแบบกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่แตกต่างตามระดับของค่าจ้างไม่เพียงแต่ที่ค่าเฉลี่ย และมีความทนทานต่อค่าผิดปกติ (Outliers) สูงกว่าอีกทั้งไม่จำเป็นต้องมีข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการกระจายตัวของความคลาดเคลื่อน ซึ่งการวิเคราะห์ที่ระดับควอนไทล์ต่างๆ ช่วยให้สามารถเปรียบเทียบได้ว่าปัจจัยต่างๆ เช่น อายุ เพศ จำนวนชั่วโมงทำงาน ประเภทงาน อุตสาหกรรม และภูมิภาค มีผลต่อค่าจ้างแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละระดับของการกระจายรายได้

3. การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effects) วิเคราะห์ว่าผลกระทบของตัวแปรหนึ่งต่อค่าจ้างแตกต่างกันไปตามระดับของตัวแปรอื่นหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคกับอุตสาหกรรม พื้นที่เมือง/ชนบทกับจำนวนชั่วโมงทำงาน และเพศกับประเภทงาน

4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้รวมรายสัปดาห์ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างจำนวนชั่วโมงการทำงานกับรายได้รายสัปดาห์

5. การวัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยใช้ดัชนีที่เป็นที่นิยมในการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐศาสตร์ เช่น สัมประสิทธิ์จินี (Gini Coefficient) ใช้วัดความเหลื่อมล้ำโดยรวม อัตราส่วน P90/P10 เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มรายได้สูงสุดและต่ำสุด และอัตราส่วน P75/P25 เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงและปานกลางค่อนข้างต่ำ

การตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง แบบจำลอง Quantile Regression ถูกตรวจสอบผ่าน (1) การทดสอบ heteroskedasticity โดยใช้ Breusch-Pagan test ($p < 0.001$) ยืนยันว่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ ซึ่งสนับสนุนการใช้ Quantile Regression (2) การตรวจสอบ multicollinearity โดย VIF ของตัวแปรอิสระทั้งหมดต่ำกว่า 3.5 (3) การตรวจสอบ outliers โดยตัดค่าที่อยู่นอก ± 3 SD (47 ราย) และ (4) การวิเคราะห์ sensitivity โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่าง quantiles ต่างๆ

ข้อจำกัดของการวิจัย การวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ (1) ข้อจำกัดของข้อมูลทุติยภูมิ: ไม่สามารถควบคุมคุณภาพของข้อมูลในช่วงการเก็บรวบรวมได้ และอาจมีความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (2) ความเอนเอียงจากการรายงานตนเอง: อาจเกิดความเอนเอียงจากการรายงานค่าจ้างด้วยตนเองของผู้ตอบแบบสำรวจ ผู้วิจัยพยายามลดปัญหานี้โดยการตัด outliers ที่ผิดปกติ (3) ข้อจำกัดของข้อมูลภาคตัดขวาง: เป็นข้อมูล Cross-sectional Data ที่ไม่สามารถวิเคราะห์พลวัตตามช่วงเวลาหรือสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างชัดเจน และ (4) ปัญหา Endogeneity: อาจเกิดภาวะการแทนที่ซึ่งจริง (reverse causality) เช่น นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีอาจได้งานที่ดีกว่า หรือนักศึกษาที่ทำงานมากอาจส่งผลต่อผลการเรียน ผู้วิจัยจัดการด้วย sensitivity testing และการตีความผลอย่างระมัดระวัง

จริยธรรมการวิจัย การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งเป็นข้อมูลที่ผ่านการปกปิดตัวตน (de-identified) สามารถใช้เพื่อการวิจัยได้อย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรม และนำเสนอผลเฉพาะในระดับภาพรวมโดยไม่เปิดเผยข้อมูลรายบุคคล

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนนี้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและรูปแบบการทำงาน (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้าง (3) ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้ และ (4) การกระจายตัวและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางประชากรและรูปแบบการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานและค่าตอบแทนที่ได้รับ การศึกษานี้จึงเริ่มจากการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนในประเทศไทย ตารางที่ 2 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ภูมิภาค และพื้นที่ที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 2 ลักษณะทางประชากรของนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน (n = 1,960)

ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)	ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ		ภูมิภาค	
ชาย	1,209 (61.7)	กรุงเทพฯ	159 (8.1)
หญิง	751 (38.3)	ภาคกลาง	808 (41.2)
อายุ (ปี)		ภาคเหนือ	243 (12.4)
15-17 ปี	139 (7.1)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	336 (17.1)
18-19 ปี	454 (23.2)	ภาคใต้	414 (21.1)
20-22 ปี	1,367 (69.7)	พื้นที่	
		เขตเมือง	1,062 (54.2)
		เขตชนบท	898 (45.8)

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 61.7) ซึ่งสะท้อนแนวโน้มที่เพศชายมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานมากกว่าเพศหญิงในกลุ่มนักศึกษา ด้าน

อายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20-22 ปี (ร้อยละ 69.7) ซึ่งสอดคล้องกับระดับอุดมศึกษาปีที่ 2-4 สำหรับการกระจายตัวทางภูมิศาสตร์ พบว่า นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 41.2) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 21.1) สะท้อนถึงโอกาสการทำงานที่มากกว่าในภูมิภาคที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง นอกจากนี้สัดส่วนของนักศึกษาในเขตเมือง (ร้อยละ 54.2) มีมากกว่าในเขตชนบทเล็กน้อย แสดงให้เห็นถึงโอกาสการทำงานที่มากกว่าในพื้นที่เมืองอันเป็นผลมาจากความหนาแน่นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจรวมกลุ่ม (Agglomeration Economy)

1.2 การศึกษารูปแบบการทำงานของนักเรียน/นักศึกษามีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจลักษณะของตลาดแรงงานนักศึกษาและปัจจัยที่อาจส่งผลต่อค่าจ้าง ดังตารางที่ 3 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเภทงาน ชั่วโมงทำงาน รูปแบบการจ่ายค่าจ้าง และอาชีพพร้อมค่าเฉลี่ยของค่าจ้างรายชั่วโมงและรายได้รายสัปดาห์ในแต่ละกลุ่มตามแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานและค่าตอบแทน ตารางที่ 2 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3 รูปแบบการทำงาน ประเภทอาชีพ และรายได้ของนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน

ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)	ค่าจ้าง (บาท/ชม.)*	รายได้ (บาท/สัปดาห์)*
ประเภทงาน			
เต็มเวลา	1,837 (93.7)	52.30 (15.67)	2,520.40 (765.32)
พาร์ทไทม์	123 (6.3)	45.20 (14.12)	1,870.50 (648.21)
ชั่วโมงทำงาน/สัปดาห์			
≤20	43 (2.2)	38.90 (12.45)	890.30 (354.22)
21-40	390 (19.9)	46.80 (13.78)	1,640.80 (492.76)
41-60	1,463 (74.6)	54.10 (16.32)	2,405.70 (730.19)
>60	64 (3.3)	59.80 (18.05)	3,150.20 (892.34)
รูปแบบการจ่ายค่าจ้าง			
รายวัน	1,119 (57.1)	45.44 (13.21)	2,036.74 (652.87)
รายเดือน	724 (36.9)	60.91 (18.45)	2,817.30 (814.62)
อื่นๆ	117 (6.0)	51.61 (14.76)	1,732.45 (593.19)
อาชีพที่พบมากที่สุด			
พนักงานขายในร้านค้า	169 (8.6)	49.20 (15.34)	2,150.70 (695.42)
คนงานก่อสร้าง	118 (6.0)	55.80 (18.45)	2,541.80 (812.65)
คนงานเกษตร	114 (5.8)	42.75 (14.89)	1,874.60 (653.12)
พนักงานบริการอาหาร	88 (4.5)	47.90 (16.20)	2,006.50 (679.45)
พนักงานขนส่ง	72 (3.7)	53.60 (17.80)	2,419.30 (748.32)

*ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

หมายเหตุ: ตารางนี้แสดงค่าเฉลี่ยแบบไม่มีการควบคุมตัวแปรอื่น (unconditional means) ซึ่งอาจแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ถดถอยที่มีการควบคุมตัวแปรอื่นๆ การวิเคราะห์นี้ได้ควบคุมตัวแปรระดับการศึกษาและสาขาวิชาในแบบจำลอง แต่ไม่แสดงในตารางเพื่อความกระชับ

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียน/นักศึกษาส่วนใหญ่ทำงานเต็มเวลา (93.7%) และ 74.6% ทำงาน 41-60 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 15-20 ชั่วโมงที่ Kroupová et al. (2024) ระบุว่าอาจส่งผลเสียต่อการ

เรียน นักศึกษาที่ได้รับค่าจ้างรายเดือนมีค่าจ้างเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มรายวันถึง 34% สะท้อนความแตกต่างของคุณภาพงานและความมั่นคง ข้อมูลชี้ให้เห็นโอกาสในการพัฒนาระบบเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการทำงาน (Work-Integrated Learning) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสาขาวิชา และเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต

ส่วนรูปแบบค่าจ้าง พบว่า กลุ่มทำงานมากกว่า 60 ชั่วโมง/สัปดาห์มีค่าจ้างเฉลี่ยสูงสุด (59.80 บาท/ชั่วโมง) แต่ในการวิเคราะห์ถดถอยควอนไทล์ที่ควบคุมตัวแปรอื่นๆ กลับพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างชั่วโมงทำงานกับค่าจ้างซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการควบคุมปัจจัยอื่นๆ ในการวิเคราะห์ และส่วนรูปแบบการจ่ายค่าจ้าง พบว่า นักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับค่าจ้างรายเดือนมีค่าจ้างเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มรายวันถึง 34% (60.91 บาท/ชม. เทียบกับ 45.44 บาท/ชม.) สะท้อนความแตกต่างของคุณภาพงานและความมั่นคงในการจ้างงาน

ด้านประเภทอาชีพ เมื่อจัดกลุ่มตามหลัก ISCO-08 พบว่า นักศึกษาทำงานใน 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ พนักงานเสมียน (40.82%) ผู้บริหาร/หัวหน้างานระดับต้น (21.33%) พนักงานขาย (12.30%) ผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง (10.82%) และแรงงานปฏิบัติการ/เทคนิค (5.82%) โดยสัดส่วนเสมียน/พนักงานธุรการมากที่สุด สะท้อนว่าการจ้างงานนักเรียนและนักศึกษาในไทยเน้นงานสำนักงานและบริการทั่วไป และสำหรับในตารางที่ 2 แสดงอาชีพที่นักศึกษาทำมากที่สุด 5 อันดับแรก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ต้องการทักษะเฉพาะทางสูง อาชีพที่ให้ค่าจ้างสูงสุดคือคนงานก่อสร้าง (55.80 บาท/ชั่วโมง) และต่ำสุดคือคนงานเกษตร (42.75 บาท/ชั่วโมง) สะท้อนแนวคิดการชดเชยความแตกต่าง (Compensating Differentials) ที่งานเสี่ยงหรือยากลำบากมักให้ค่าตอบแทนสูงกว่า และไม่พบนักศึกษาคนใดทำงานที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน แสดงถึงความไม่สอดคล้องระหว่างการเรียนรู้กับการทำงาน

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้าง

การศึกษานี้ใช้แบบจำลองการถดถอยควอนไทล์ซึ่งมีข้อได้เปรียบเหนือ OLS เนื่องจากสามารถประมาณค่าผลกระทบของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามในระดับต่างๆ ของการกระจายตัว (Koenker & Bassett, 1978) แบบจำลองนี้เหมาะสมกับข้อมูลค่าจ้างซึ่งมักมีการกระจายตัวที่เบ้และมีค่าสุดโต่ง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยควอนไทล์: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างรายชั่วโมง

ตัวแปร	0.25 Quantile ค่าจ้างต่ำ	0.50 Quantile ค่าจ้างปานกลาง	0.75 Quantile ค่าจ้างสูง
อายุ (Age)	1.102 (0.438)*	1.719 (0.392)**	2.084 (0.408)**
จำนวนชั่วโมงทำงาน (Total Hours)	-0.312 (0.145)*	-0.454 (0.130)**	-0.525 (0.138)**
ประเภทงาน (Full-time)	-2.980 (1.214)*	-4.182 (1.107)**	-5.310 (1.176)**
อุตสาหกรรม (Industry)	0.00005 (0.00003)	0.0001 (0.00004)*	0.00015 (0.00005)**
พื้นที่อยู่อาศัย (Rural)	-0.015 (0.058)	0.033 (0.049)	0.062 (0.031)*
ค่าคงที่ (Constant)	33.578 (2.315)**	37.124 (2.185)**	42.890 (2.417)**
Pseudo R ²	0.163	0.189	0.217

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (standard errors)

*p < 0.05, **p < 0.01

การวิเคราะห์ถดถอยควอนไทล์ (ตารางที่ 4) พบความแตกต่างของอิทธิพลปัจจัยตามระดับค่าจ้าง โดยสามารถอธิบายกลไกทางทฤษฎีได้ ดังนี้

1. อายุมีผลกระทบเชิงบวกต่อค่าจ้างอย่างมีนัยสำคัญในทุกกลุ่ม โดยมีผลกระทบเพิ่มขึ้นในกลุ่มค่าจ้างสูง ($\beta = 1.102$ ที่ควอนไทล์ 0.25; $\beta = 2.084$ ที่ควอนไทล์ 0.75) ตามทฤษฎีทุนมนุษย์ อายุที่มากขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับประสบการณ์และทักษะที่สะสมมีความสำคัญมากขึ้นในกลุ่มงานที่มีค่าตอบแทนสูง กลไกนี้ทำงานผ่านการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพส่วนเพิ่ม (marginal productivity) ที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์สะสม

2. จำนวนชั่วโมงทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าจ้างต่อชั่วโมง ในทุกกลุ่มค่าจ้าง ($\beta = -0.312$ ถึง -0.525) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีผลผลิตส่วนเพิ่มที่ลดลง (Diminishing Marginal Productivity) กลไกนี้อธิบายได้ว่าเมื่อทำงานมากชั่วโมงขึ้น ผลิตภาพต่อชั่วโมงมีแนวโน้มลดลงจากความเหนื่อยล้า ส่งผลให้นายจ้างยินดีจ่ายค่าจ้างต่อชั่วโมงที่ต่ำลง

3. นักศึกษาที่ทำงานเต็มเวลามีค่าจ้างต่ำกว่าที่ทำงานพาร์ทไทม์ อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = -2.980$ ถึง -5.310) โดยเฉพาะในกลุ่มค่าจ้างสูง กลไกนี้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาคและอำนาจต่อรอง นักศึกษาที่ทำงานพาร์ทไทม์มักเลือกงานที่ใช้ทักษะเฉพาะทางและมีอำนาจต่อรองสูงกว่า ขณะที่ผู้ที่ต้องการทำงานเต็มเวลามักมีข้อจำกัดทางการเงินและยอมรับงานทั่วไปที่ค่าจ้างต่ำกว่า

4. ตัวแปรอุตสาหกรรมมีผลกระทบในกลุ่มค่าจ้างกลางและสูง ($\beta = 0.0001$ ถึง 0.00015) แสดงให้เห็นว่าประเภทของอุตสาหกรรมมีความสำคัญมากขึ้นในงานที่มีค่าตอบแทนสูง เนื่องจากอุตสาหกรรมที่ต้องการทักษะสูงมักจ่ายค่าตอบแทนที่สูงกว่า

5 ค่า Pseudo R² ที่เพิ่มขึ้นตามระดับควอนไทล์ (0.163, 0.189 และ 0.217 สำหรับควอนไทล์ที่ 0.25 0.50 และ 0.75 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองอธิบายความแปรปรวนของค่าจ้างได้ดีขึ้นในกลุ่มค่าจ้างสูง ซึ่งการวิเคราะห์ผลทางสถิติข้างต้นชี้ให้เห็นว่าค่าจ้างของนักศึกษาไม่ได้ถูกกำหนดจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะงาน และปัจจัยเชิงพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจความซับซ้อนนี้มากขึ้น ในส่วนต่อไปจะวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effects) ระหว่างตัวแปรสำคัญเหล่านี้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effects) ระหว่างตัวแปรที่มีต่อค่าจ้าง

ตัวแปรปฏิสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์ (β)	p-value	ความหมาย
ภูมิภาค × อุตสาหกรรม	0.012	0.005**	ผลกระทบของอุตสาหกรรมต่อค่าจ้างแตกต่างกันตามภูมิภาค
เขตเมือง × จำนวนชั่วโมงทำงาน	-0.031	0.032*	ในเขตเมือง การทำงานชั่วโมงมากส่งผลให้ค่าจ้างลดลงมากกว่าในชนบท
เพศชาย × ประเภทงาน	1.245	0.017*	เพศชายที่ทำงานเต็มเวลาได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศหญิงในงานประเภทเดียวกัน

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 5 แสดงผลปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนความซับซ้อนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้าง โดยเฉพาะ

ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคและอุตสาหกรรม ($\beta = 0.012, p = 0.005$) แสดงให้เห็นว่าผลตอบแทนจากอุตสาหกรรมเดียวกันแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยเฉพาะในกรุงเทพฯและภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ UNDP & UNICEF (2020) ที่พบความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างกรุงเทพฯกับภูมิภาคอื่น สะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ในตลาดแรงงาน

ผลปฏิสัมพันธ์เชิงลบระหว่างเขตเมืองและจำนวนชั่วโมงทำงาน ($\beta = -0.031, p = 0.032$) หมายความว่าในเขตเมือง การทำงานชั่วโมงมากขึ้นส่งผลให้ค่าจ้างเฉลี่ยลดลงมากกว่าในชนบท อาจเนื่องจากโครงสร้างตลาดแรงงานในเมืองที่มีการแข่งขันสูงกว่า

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและประเภทงาน ($\beta = 1.245, p = 0.017$) แสดงให้เห็นว่าเพศชายที่ทำงานเต็มเวลามีแนวโน้มได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศหญิงในลักษณะงานเดียวกัน โดยเฉพาะในงานที่ต้องใช้แรงกายสูง ปรากฏการณ์นี้สะท้อนการแบ่งแยกทางเพศในตลาดแรงงาน (Gender Segregation in the Labour Market) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ชายและผู้หญิงมักกระจุกตัวในอาชีพหรือตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน โดยงานที่ผู้ชายครองเป็นส่วนใหญ่มักได้รับค่าตอบแทนสูงกว่างานที่ผู้หญิงครองเป็นส่วนใหญ่ แม้จะต้องใช้ทักษะและความรับผิดชอบในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบในงานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์แรงงาน

ดังนั้นผลการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์เหล่านี้มีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจว่าปัจจัยต่างๆ ไม่ได้ส่งผลต่อค่าจ้างอย่างเป็นอิสระจากกัน แต่มีปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามบริบท ข้อค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการออกแบบนโยบายส่งเสริมการจ้างงานนักศึกษาที่ควรคำนึงถึงมิติเชิงพื้นที่และความเหลื่อมล้ำทางเพศในตลาดแรงงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้รายสัปดาห์ นอกจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อค่าจ้างรายชั่วโมงแล้วการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้รวมรายสัปดาห์มีความสำคัญในการทำความเข้าใจผลตอบแทนรวมที่นักศึกษาได้รับจากการทำงาน ซึ่งสะท้อนกระบวนการตัดสินใจเชิงเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการจัดสรรเวลาตามทฤษฎีการจัดสรรเวลา (Time Allocation Theory) (Becker, 1965) ที่เสนอว่าแต่ละบุคคลจะจัดสรรเวลาระหว่างการทำงาน การศึกษาและการพักผ่อน โดยคำนึงถึงผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากแต่ละกิจกรรม ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานและปัจจัยอื่น ๆ กับรายได้รายสัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานกับรายได้รายสัปดาห์ (ผลการวิเคราะห์การถดถอย OLS)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ (β)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	p-value	หมายเหตุ
จำนวนชั่วโมงทำงาน	31.557	3.825	< 0.001**	มีอิทธิพลเชิงบวก ทุก 1 ชั่วโมงทำงานเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น 31.56 บาท
อายุ	71.310	12.654	< 0.001**	อายุที่เพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับรายได้รายสัปดาห์ที่สูงขึ้น
เพศชาย	9.452	5.688	0.097	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
พื้นที่ชนบท	-56.739	28.451	0.047*	นักศึกษาในชนบทมีรายได้ต่ำกว่านักศึกษาในเมือง
ทำงานเต็มเวลา	-112.432	44.583	0.012*	ทำงานเต็มเวลาสัมพันธ์กับรายได้ที่ต่ำลง

$R^2 = 0.182$, Adjusted $R^2 = 0.179$, F-statistic = 25.67 ($p < 0.001$)

หมายเหตุ: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ ตัวแปรตาม: รายได้รายสัปดาห์ (บาท)

จากตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (OLS) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงทำงานและปัจจัยอื่นๆ กับรายได้รายสัปดาห์ของนักศึกษา พบว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของรายได้รายสัปดาห์ได้ร้อยละ 18.2 ($R^2 = 0.182$) และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 25.67, p < 0.001$) โดยจำนวนชั่วโมงทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายได้รายสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = 31.557, p < 0.001$) โดยทุก 1 ชั่วโมงทำงานที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้น 31.56 บาท ผลลัพธ์นี้แม้จะดูเหมือนขัดแย้งกับข้อค้นพบในตารางที่ 3 ที่พบว่าจำนวนชั่วโมงทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าจ้างรายชั่วโมง แต่สามารถอธิบายได้ว่าแม้ค่าจ้างต่อชั่วโมงจะลดลงเมื่อชั่วโมงทำงานเพิ่มขึ้น แต่รายได้รวมยังคงเพิ่มขึ้นตามจำนวนชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีผลผลิตส่วนเพิ่มที่ลดลง (Diminishing Marginal Productivity) นอกจากนี้ ตัวแปรอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายได้รายสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = 71.310, p < 0.001$) แสดงว่านักศึกษาที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มได้รับรายได้ที่สูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ที่อธิบายว่าประสบการณ์และทักษะที่เพิ่มขึ้นตามอายุจะส่งผลให้มีผลิตภาพและค่าตอบแทนที่สูงขึ้น

ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือนักศึกษาในพื้นที่ชนบทมีรายได้รายสัปดาห์ต่ำกว่านักศึกษาในเขตเมืองประมาณ 56.74 บาท ($\beta = -56.739, p = 0.047$) สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางภูมิศาสตร์ในตลาดแรงงานของนักศึกษา และที่น่าแปลกใจคือนักศึกษาที่ทำงานเต็มเวลากลับมีรายได้รายสัปดาห์ต่ำกว่านักศึกษาที่ทำงานพาร์ทไทม์เมื่อควบคุมจำนวนชั่วโมงทำงานและปัจจัยอื่นๆ แล้ว ($\beta = -112.432, p = 0.012$) ปรากฏการณ์นี้อาจอธิบายได้ว่างานพาร์ทไทม์ที่นักศึกษาทำมักเป็นงานที่ต้องการทักษะเฉพาะทางมากกว่าและมีค่าจ้างสูงกว่า ในขณะที่งานเต็มเวลามักเป็นงานที่ใช้แรงงานและมีค่าจ้างต่ำกว่า ผลการวิเคราะห์นี้มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการจัดสรรเวลาระหว่างการเรียนและการทำงาน โดยชี้ให้เห็นว่าการทำงานในลักษณะพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะอาจให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการทำงานเต็มเวลาที่ใช้ทักษะทั่วไป

4. การกระจายตัวของรายได้และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในกลุ่มนักศึกษา

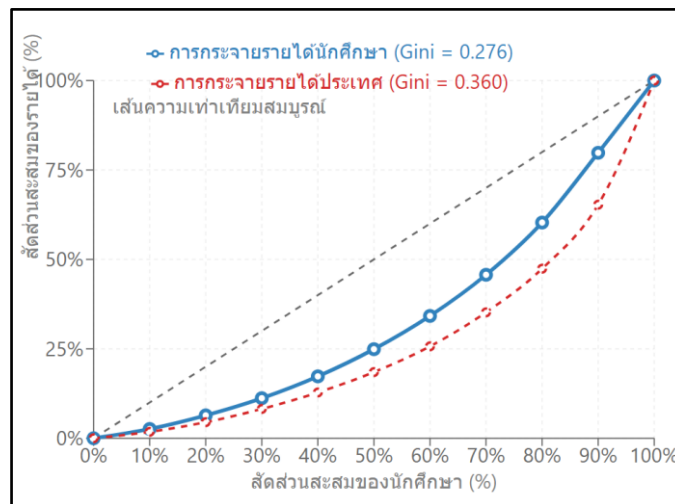
การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางรายได้เป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยเศรษฐศาสตร์ การวิเคราะห์การกระจายรายได้ในกลุ่มนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนครั้งนี้ใช้ดัชนีความเหลื่อมล้ำมาตรฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) และอัตราส่วนระหว่างเปอร์เซ็นต์ไทล์ (P90/P10 และ P75/P25) ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การกระจายตัวของรายได้และความเหลื่อมล้ำรายได้ในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน

ตัวชี้วัด	ค่าที่ได้ (95% CI)	เกณฑ์การแปลผล	เปรียบเทียบกับภาพรวมประเทศ
ค่าเฉลี่ยรายได้ (บาท/สัปดาห์)	2,306.90 (2,220.45 - 2,393.35)	>2,000 = รายได้พอสมควร	สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อคน (~7,394 บาท/เดือน)
มัธยฐานรายได้ (บาท/สัปดาห์)	2,180.00	รายได้ส่วนกลางสูง	สูงกว่าค่ากลางของแรงงานอายุน้อยทั่วไป (~1,900 บาท/สัปดาห์)
Gini Coefficient	0.276 (0.262 - 0.290)	<0.3: ความเหลื่อมล้ำต่ำ	ต่ำกว่าค่าประเทศ (0.36)
P90/P10 Wage Ratio	3.62 (3.41 - 3.83)	>3.5: ความเหลื่อมล้ำปานกลาง-สูง	เฉลี่ยใกล้เคียงค่าแรงทั่วไปในกลุ่มแรงงานเยาวชน
P75/P25 Wage Ratio	1.92 (1.83 - 2.01)	<2.0: ความเหลื่อมล้ำปานกลาง	ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยในกลุ่มแรงงานทั่วไป

หมายเหตุ: ข้อมูลเปรียบเทียบอ้างอิงจาก National Statistical Office (2021) และ World Bank (2021)

ผลการวิเคราะห์ภาพรวม พบว่า นักเรียน/นักศึกษามีรายได้เฉลี่ย 2,306.90 บาทต่อสัปดาห์ (ประมาณ 9,227.60 บาทต่อเดือน) ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรไทย (7,394 บาทต่อเดือน) ค่ามัธยฐานรายได้ (2,180.00 บาทต่อสัปดาห์) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเล็กน้อย บ่งชี้ถึงการกระจายรายได้ที่มีลักษณะเบ้ขวา โดยนักเรียน/นักศึกษาบางส่วนที่มีรายได้สูงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น สำหรับค่าสัมประสิทธิ์จีนิเท่ากับ 0.276 (95% CI: 0.262-0.290) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (0.36) แสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในระดับต่ำถึงปานกลาง อย่างไรก็ตาม อัตราส่วน P90/P10 ซึ่งเท่ากับ 3.62 (95% CI: 3.41-3.83) สะท้อนว่านักศึกษาที่มีรายได้สูงสุด (กลุ่ม 10% บน) มีรายได้มากกว่านักศึกษาที่มีรายได้ต่ำสุด (กลุ่ม 10% ล่าง) ถึง 3.62 เท่า ในขณะที่อัตราส่วน P75/P25 เท่ากับ 1.92 (95% CI: 1.83-2.01) แสดงว่าความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มกลางบนและกลุ่มกลางล่างมีไม่มากนัก ซึ่งปรากฏการณ์ที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนิอยู่ในระดับต่ำแต่อัตราส่วน P90/P10 อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำส่วนใหญ่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มรายได้สูงสุดและต่ำสุด มากกว่าจะกระจายตัวในทุกระดับรายได้ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เส้นโค้งลอเรนซ์ของการกระจายรายได้ในกลุ่มนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน

การเปรียบเทียบกับภาพรวมประเทศ เมื่อเปรียบเทียบการกระจายรายได้ระหว่างนักเรียน/นักศึกษากับภาพรวมประเทศ พบข้อแตกต่างที่น่าสนใจ กลุ่มรายได้ต่ำสุด 20% ของนักศึกษาได้รับส่วนแบ่งรายได้ 11.69% ซึ่งสูงกว่าภาพรวมประเทศ (6.35%) ขณะที่กลุ่มรายได้สูงสุด 20% ของนักศึกษาได้รับส่วนแบ่งรายได้ 30.74% ซึ่งต่ำกว่าภาพรวมประเทศ (39.45%) สะท้อนให้เห็นว่าการกระจายรายได้ในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษามีความเท่าเทียมกันมากกว่า ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การกระจายตัวของรายได้และความเหลื่อมล้ำในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียน

ดัชนีวัด	(%)	ประเทศ (%)	ตามกลุ่ม	(ค่า)	ประเทศ(%)
Bottom 20%	11.69	6.35	Gini Coefficient	0.276	0.36
Bottom 40%	27.46	15.88	P90/P10 Ratio	3.62	4.28
Top 20%	30.74	39.45	P75/P25 Ratio	1.92	2.15
Top 10%	17.17	25.32			

หมายเหตุ: ค่า Gini ตามกลุ่มย่อย เพศชาย = 0.282 เพศหญิง = 0.267 เขตเมือง = 0.289 เขตชนบท = 0.255 งานเต็มเวลา = 0.281 งานพาร์ทไทม์ = 0.24

นอกจากนี้ พบว่า นักเรียน/นักศึกษาที่มีรายได้สูงสุดมักทำงานในภาคบริการทางการเงิน เทคโนโลยี หรือการศึกษา ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะทาง ในขณะที่นักศึกษาที่มีรายได้ต่ำสุดมักทำงานในภาคค้าปลีก บริการอาหาร หรือเกษตรกรรม ซึ่งเป็นงานที่ใช้ทักษะทั่วไป การวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำตามกลุ่มย่อยพบ ความแตกต่างที่น่าสนใจ โดยความเหลื่อมล้ำในกลุ่มเพศชาย ($Gini = 0.282$) สูงกว่าในกลุ่มเพศหญิง (0.267) ความเหลื่อมล้ำในเขตเมือง (0.289) สูงกว่าในเขตชนบท (0.255) และความเหลื่อมล้ำในกลุ่มที่ทำงานเต็มเวลา (0.281) สูงกว่ากลุ่มที่ทำงานพาร์ทไทม์ (0.243) ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาค (Reich et al., 1973) ซึ่งอธิบายการแบ่งแยกตลาดแรงงานเป็นส่วนปฐมภูมิและทุติยภูมิ แม้ความเหลื่อมล้ำในกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาจะต่ำกว่าตลาดแรงงานทั่วไป แต่ความแตกต่างระหว่างกลุ่มรายได้สูงสุดและต่ำสุดยังคงมีนัยสำคัญ

ผลการวิเคราะห์นี้มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายส่งเสริมโอกาสการทำงานที่มีคุณภาพสำหรับนักศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมงานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะทางและการพัฒนาโอกาสการทำงานที่มีคุณภาพในพื้นที่ชนบท

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างของนักเรียนและนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนในประเทศไทย โดยพบประเด็นสำคัญหลายประการที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของตลาดแรงงานนักศึกษาไทย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและค่าจ้าง: ผลตอบแทนจากทุนมนุษย์ที่ไม่เท่าเทียม การวิเคราะห์เชิงควอนไทล์แสดงให้เห็นว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าจ้าง โดยเฉพาะในกลุ่มค่าจ้างสูง ($\beta = 2.084$ ที่ควอนไทล์ 0.75) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ของ Becker (1964) กลไกที่อธิบายปรากฏการณ์นี้คือ อายุที่มากขึ้นสัมพันธ์กับการสะสมของทุนมนุษย์เฉพาะทาง (specific human capital) ผ่านประสบการณ์การทำงาน ซึ่งเพิ่มผลิตภาพส่วนเพิ่มและความสามารถในการแก้ปัญหา นายจ้างจึงยินดีจ่ายค่าตอบแทนที่สูงขึ้นสำหรับแรงงานที่มีประสบการณ์มากกว่า อย่างไรก็ตาม ค่าสัมประสิทธิ์ที่แตกต่างกันตามควอนไทล์สะท้อนให้เห็นถึง "ผลตอบแทนจากประสบการณ์ที่ไม่เท่าเทียม" ซึ่งกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มแรงงานที่ได้รับค่าจ้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาค ที่อธิบายว่าตลาดแรงงานปฐมภูมิ (งานที่ใช้ทักษะสูง) มีระบบการให้รางวัลกับประสบการณ์ที่ชัดเจนกว่าตลาดแรงงานทุติยภูมิ (งานทั่วไป)

2. ปรากฏการณ์ค่าจ้างพาร์ทไทม์สูงกว่างานเต็มเวลา: ผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ ข้อค้นพบที่สำคัญคือนักศึกษาที่ทำงานเต็มเวลามีค่าจ้างต่ำกว่าที่ทำงานพาร์ทไทม์ โดยความแตกต่างนี้ยิ่งสูงในกลุ่มค่าจ้างสูง ($\beta = -5.310$ ที่ควอนไทล์ 0.75) ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ด้วยหลายกลไก ดังนี้

กลไกที่ 1: ความแตกต่างของอำนาจต่อรอง นักศึกษาที่เลือกทำงานพาร์ทไทม์มักมีฐานะทางการเงินที่ดีกว่าและมีอำนาจต่อรองสูงกว่า สามารถเลือกงานที่ให้ค่าตอบแทนสูงและปฏิเสธงานที่ไม่คุ้มค่า ขณะที่นักศึกษาที่ต้องการทำงานเต็มเวลามักมาจากครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางการเงิน ทำให้ต้องยอมรับงานที่มีค่าจ้างต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Soeakaew (2018) และ Phokatrakul et al (2020)

กลไกที่ 2: ผลกระทบของเศรษฐกิจดิจิทัล ในยุคหลัง COVID-19 แพลตฟอร์มดิจิทัลได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงงานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง เช่น การสอนออนไลน์ การเขียนโปรแกรม การออกแบบกราฟิก ซึ่งให้ค่าตอบแทนสูงกว่างานทั่วไป ขณะที่งานเต็มเวลาที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการและค้าปลีกซึ่งมีค่าจ้างต่ำ (ILO, 2018; Wattanarat, 2019)

กลไกที่ 3: การขยายทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาค ข้อค้นพบนี้เป็นการขยายทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาคของ Reich et al. (1973) ในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัล โดยพบว่า การแบ่งแยกระหว่างตลาดแรงงานปฐมภูมิและทุติยภูมิไม่ได้ขึ้นอยู่กับการทำงานเต็มเวลา/พาร์ทไทม์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทักษะและลักษณะงานมากกว่า งานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทางสามารถอยู่ในตลาดแรงงานปฐมภูมิและให้ค่าตอบแทนสูงกว่างานเต็มเวลาที่ใช้ทักษะทั่วไปได้

3. ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และผลปฏิสัมพันธ์ มิติภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ การศึกษานี้พบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคและอุตสาหกรรม ($\beta = 0.012$, $p = 0.005$) แสดงให้เห็นว่าผลตอบแทนจากการทำงานในอุตสาหกรรมเดียวกันแตกต่างกันไปตามภูมิภาค กลไกที่อธิบายปรากฏการณ์นี้ได้แก่

- **ผลจากเศรษฐกิจรวมกลุ่ม (Agglomeration Economy)** กรุงเทพมหานครและภาคกลางมีความหนาแน่นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง ทำให้เกิดการแบ่งปันโครงสร้างพื้นฐาน การไหลเวียนของความรู้ และเครือข่ายธุรกิจส่งผลให้ผลิตภาพและค่าจ้างสูงกว่าภูมิภาคอื่น

- **ความเหลื่อมล้ำด้าน GDP ต่อหัว** World Bank (2023) รายงานว่า GDP ต่อหัวของกรุงเทพฯ สูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 6.5 เท่า ซึ่งสะท้อนความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อรายได้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

- **ผลกระทบของวิกฤต COVID-19** รายงานของ UNDP และ UNICEF (2020) พบว่าผลกระทบจากโควิดทำให้รายได้ครัวเรือนในภาคบริการและการท่องเที่ยวลดลง 19-23% โดยภูมิภาคที่พึ่งพาการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบมากกว่า ส่งผลต่อโอกาสการทำงานและค่าจ้างของนักศึกษา

นอกจากนี้ยังพบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและประเภทงาน ($\beta = 1.245$, $p = 0.017$) โดยเพศชายที่ทำงานเต็มเวลามีแนวโน้มได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศหญิง ปรากฏการณ์นี้มีความเข้มข้นขึ้นในช่วงวิกฤตโควิด-19 ซึ่งภาคบริการที่มีแรงงานหญิงจำนวนมากได้รับผลกระทบสูงกว่าภาคการผลิตที่มีแรงงานชายเป็นส่วนใหญ่

4. รูปแบบความเหลื่อมล้ำและนโยบาย ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในกลุ่มนักศึกษาที่ทำงาน ($Gini=0.276$) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (0.36) แต่มีความแตกต่างชัดเจนระหว่างกลุ่ม โดยสูงกว่าในเพศชาย ($0.282 > 0.267$) ในเขตเมือง ($0.289 > 0.255$) และในงานเต็มเวลา ($0.281 > 0.243$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความจำเป็นในการส่งเสริมงานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทางซึ่งให้ผลตอบแทนสูงและมีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่า สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของโครงการ Federal Work-Study ในสหรัฐอเมริกาที่เน้นการจำกัดชั่วโมงทำงานและส่งเสริมงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียน และการกระจายโอกาสการทำงานคุณภาพสูงไปยังภูมิภาคต่างๆ ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและการส่งเสริมงานระยะไกลเป็นประเด็นสำคัญตามที่ Khanna และ Morales (2020) พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในเมืองรองของอินเดียช่วยเพิ่มโอกาสการทำงานที่มีคุณภาพสูงในกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้การพัฒนาระบบคุ้มครองแรงงานนักศึกษาไทยโดยเฉพาะในงานพาร์ทไทม์และงานบนแพลตฟอร์มดิจิทัลยังมีความท้าทายสำคัญตามรายงานของ NICEF Thailand และ Sasin Sustainability & Entrepreneurship Center (2021)

คุณค่าและการมีส่วนร่วมทางวิชาการ การศึกษานี้มีคุณค่าและการมีส่วนร่วมทางวิชาการในหลายมิติ

1. **การมีส่วนร่วมทางด้านวิธีการวิจัย** เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ครั้งแรกในประเทศไทยที่ใช้ Quantile Regression วิเคราะห์ค่าจ้างนักเรียนและนักศึกษา ซึ่งช่วยให้เข้าใจความซับซ้อนของตลาดแรงงานได้ดีกว่า OLS ที่ใช้ในงานวิจัยส่วนใหญ่

2. **การขยายทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แรงงาน** ขยายการประยุกต์ใช้ทฤษฎีตลาดแรงงานทวิภาคในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัล โดยพบว่าในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล การแบ่งแยกระหว่างตลาดแรงงานปฐมภูมิและทุติยภูมิไม่ได้ขึ้นอยู่กับการทำงานเต็มเวลา/พาร์ทไทม์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทักษะและลักษณะงานมากกว่า

3. การเติมเต็มช่องว่างเชิงประจักษ์ในบริบทประเทศไทย เป็นการศึกษาแรกที่ (1) ใช้ข้อมูลระดับชาติวิเคราะห์ค่าจ้างนักเรียนและนักศึกษา (2) วิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำโดยใช้ดัชนีมาตรฐาน และ (3) วิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ต่อค่าจ้าง

4. นัยต่อการกำหนดนโยบายที่มีหลักฐานรองรับ ให้ evidence-based insights ที่สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายได้จริง เช่น การส่งเสริมงานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในภูมิภาค และการออกแบบหลักสูตร Work-Integrated Learning

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าจ้างนักเรียนและนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนในประเทศไทย ($n=1,960$) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าจ้าง ($\beta=1.102-2.084$, $p<0.05$) โดยมีผลมากขึ้นในกลุ่มค่าจ้างสูง ขณะที่จำนวนชั่วโมงทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบ ($\beta=-0.312$ ถึง -0.525 , $p<0.05$)

นักศึกษาที่ทำงานพาร์ทไทม์มีค่าจ้างสูงกว่าที่ทำงานเต็มเวลา ($\beta=-2.980$ ถึง -5.310 , $p<0.05$) โดยเฉพาะในกลุ่มค่าจ้างสูง ส่วนการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่าง ภูมิภาค $\times$ อุตสาหกรรม ($\beta=0.012$, $p<0.01$) เขตเมือง $\times$ ชั่วโมงทำงาน ($\beta=-0.031$, $p<0.05$) และเพศ $\times$ ประเภทงาน ($\beta=1.245$, $p<0.05$) สะท้อนความซับซ้อนของตลาดแรงงาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงทำงานกับรายได้ พบว่าทุก 1 ชั่วโมงที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้รายได้รายสัปดาห์เพิ่มขึ้น 31.56 บาท ($p<0.001$) และนักศึกษาในชนบทมีรายได้ต่ำกว่านักศึกษาในเมือง ($\beta=-56.74$, $p<0.05$)

3. ส่วนความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ค่าสัมประสิทธิ์จีไนเท่ากับ 0.276 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (0.36) อัตราส่วน P90/P10 เท่ากับ 3.62 แสดงถึงความเหลื่อมล้ำระดับปานกลาง โดยพบความเหลื่อมล้ำสูงกว่าในเขตเมือง (0.289) เทียบกับชนบท (0.255) และในกลุ่มที่ทำงานเต็มเวลา (0.281) เทียบกับพาร์ทไทม์ (0.243)

ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายส่งเสริมงานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง และการกระจายโอกาสการทำงานที่มีคุณภาพไปยังภูมิภาคต่างๆ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มาตรการเร่งด่วน (0-1 ปี)

1. ส่งเสริมงานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง ภาครัฐควรจัดตั้งแพลตฟอร์มกลางสำหรับจับคู่งานพาร์ทไทม์กับนักเรียนและนักศึกษา โดยเน้นงานที่ใช้ทักษะดิจิทัล การสอนพิเศษออนไลน์ และงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชา (งบประมาณประมาณ 50-80 ล้านบาท โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม)

2. พัฒนาระบบคุ้มครองแรงงานนักเรียนและนักศึกษา แก่ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน เพื่อให้มีความชัดเจนในข้อกำหนดงานที่นักศึกษาสามารถทำได้และกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับงานพาร์ทไทม์ที่เป็นธรรม (ระยะเวลา: 6-12 เดือน)

มาตรการระยะกลาง (1-3 ปี)

3. กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค ส่งเสริมการกระจายอุตสาหกรรมที่มีค่าจ้างสูงไปยังภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ผ่านมาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษีและ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (แนวทางปฏิบัติที่ดี เช่น โมเดล Digital Hub ในเมืองรองของอินเดีย)

4. พัฒนาหลักสูตร Work-Integrated Learning (WIL) สถาบันการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงการเรียนกับการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยจำกัดชั่วโมงทำงานไม่เกิน 15-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (แนวทางปฏิบัติที่ดี Federal Work-Study Program ของสหรัฐอเมริกา)

มาตรการระยะยาว (3-5 ปี)

5. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลในทุกภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาในชนบทเข้าถึงงานออนไลน์ที่มีค่าตอบแทนสูง (งบประมาณประมาณ 5,000-8,000 ล้านบาท)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สถาบันการศึกษาควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เช่น การเรียนออนไลน์หรือจัดตารางเรียนที่เหมาะสม โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนและนักศึกษาในพื้นที่ชนบทที่มีรายได้ต่ำกว่า
2. สถาบันการศึกษาควรจัดตั้งศูนย์จัดหางานที่มุ่งเน้นงานพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง ซึ่งจากผลการวิจัยให้ค่าตอบแทนสูงกว่าและมีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่า
3. จัดทำระบบให้คำปรึกษาที่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ เนื่องจากพบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและประเภทงานที่แสดงถึงความไม่เท่าเทียมในตลาดแรงงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับภาคเอกชน

1. พัฒนาโครงการจ้างงานนักเรียนและนักศึกษาแบบมีค่าตอบแทนที่เป็นธรรม โดยเฉพาะในรูปแบบพาร์ทไทม์ที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง
2. สร้างความยืดหยุ่นในการจ้างงานนักเรียนและนักศึกษา เช่น การทำงานแบบยืดหยุ่นเวลาหรือทำงานระยะไกล
3. กำหนดค่าตอบแทนตามทักษะและความสามารถมากกว่าจำนวนชั่วโมงทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาติดตามผลกระทบระยะยาวของการทำงานระหว่างเรียนต่อความสำเร็จในอาชีพและรายได้หลังสำเร็จการศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาที่ทำงานพาร์ทไทม์ ทำงานเต็มเวลา และไม่ได้ทำงาน ผ่านการวิจัยเชิงยาว (longitudinal study)
2. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการทำงานและค่าจ้างตามประเภทสถาบันการศึกษา (รัฐ/เอกชน มหาวิทยาลัยวิจัย/มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยราชภัฏ) เพื่อเข้าใจผลกระทบของโครงสร้างการศึกษาต่อโอกาสในการทำงาน
3. วิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลต่อรูปแบบการทำงานและค่าจ้างของนักเรียน/นักศึกษา โดยเฉพาะการทำงานผ่านแพลตฟอร์มและงานอิสระออนไลน์
4. พัฒนดัชนียวัดคุณภาพงานสำหรับนักศึกษา (Student Job Quality Index) ที่ครอบคลุมมิติต่างๆ เช่น ค่าตอบแทน ความยืดหยุ่น ความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชา โอกาสในการพัฒนาทักษะ และความสมดุลกับการเรียนเพื่อใช้ในการติดตามและพัฒนาคุณภาพงานนักเรียนและนักศึกษาอย่างเป็นระบบ

References

- Baert, S., Neyt, B., Omey, E., & Verhaest, D. (2017). *Student work, educational achievement and later employment: A dynamic approach* (IZA Discussion Paper No. 11127). IZA – Institute of Labor Economics.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4114193

- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. University of Chicago Press.
- Becker, G. S. (1965). A theory of the allocation of time. *The Economic Journal*, 75(299), 493–517.
- Beffy, M., Fougère, D., & Maurel, A. (2009). *L’impact du travail salarié des étudiants sur la réussite et la poursuite des études universitaires*. *Economie et Statistique*, 422, 31–50. <https://doi.org/10.3406/estat.2009.8017>
- International Labour Organization. (2018). *Digital labour platforms and the future of work: Towards decent work in the online world*. International Labour Office.
- International Labour Organization. (2021). *World employment and social outlook 2021: The role of digital labour platforms in transforming the world of work*. International Labour Office.
- International Labour Organization. (2022). *Global Employment Trends for Youth 2022: Investing in transforming futures for young people*. International Labour Office. <https://doi.org/10.54394/OSMU1809>
- International Labour Organization. (2024). *Global employment trends for youth 2024*. International Labour Office. <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-employment-trends-youth-2024>
- Khanna, G., & Morales, N. (2020). *The IT boom and other unanticipated consequences of skilled immigration*. National Bureau of Economic Research.
- Koenker, R., & Bassett, G., Jr. (1978). Regression quantiles. *Econometrica*, 46(1), 33–50.
- Kroupová, Z., Havránek, T., & Iršová, Z. (2024). Student employment and education: A meta-analysis. *Economics of Education Review*, 100, Article 102539. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2024.102539>
- National Statistical Office. (2021). *Report on the Household Socio-Economic Survey 2021*. Bangkok: National Statistical Office.
- National Statistical Office. (2023). *Report on the Household Socio-Economic Survey 2021*. Bangkok: National Statistical Office.
- National Statistical Office. (2024). *Report on the Household Socio-Economic Survey 2021*. Bangkok: National Statistical Office.
- National Economic and Social Development Council. (2017). *Thailand 4.0: A New Economy Driven by Innovation*. Bangkok: NESDC.
- Neyt, B., Omeij, E., Verhaest, D., & Baert, S. (2019). Does student work really affect educational outcomes? A review of the literature. *Journal of Economic Surveys*, 33(3), 896–942. <https://doi.org/10.1111/joes.12289>
- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>

- Phokatirakul, P. et al. (2020). The effect from working part-time job of the University Students in Nakhon Pathom Province. *Journal of Academic for Public and Private Management*, 2(3), 115–124.
- Reich, M., Gordon, D. M., & Edwards, R. C. (1973). Dual labor markets: A theory of labor market segmentation. *American Economic Review*, 63(2), 359–365.
- Soeakaew, S. (2018). *Report of the Study of Part-time Employment Among KKU Students in 2018*. Khon Kaen: Student Affairs and Alumni Relations Division, KKU.
- Thianthai, C., & Tamdee, P. (2024). Understanding digital well-being and insights from technological impacts on university students' everyday lives in Bangkok. *Journal of Health Research*, 38(2), 137–145. <https://doi.org/10.56808/2586-940X.1069>
- UNDP, & UNICEF. (2020). *Socio-economic impact assessment of COVID-19 in Thailand*. United Nations Country Team in Thailand.
- UNICEF Thailand & Sasin Sustainability & Entrepreneurship Center. (2021). *Voices of youth and employers on youth employability in Thailand*. UNICEF Thailand.
- Wattanasat, S. (2019). *The disruption of platform economy on income generating: A case study of workers in on-demand food delivery platforms in Bangkok* [Master's thesis, Chulalongkorn University]. Chula Digital Repository.
- World Bank. (2021). *Thailand Economic Monitor: Living with COVID in a digital world – December 2021*. The World Bank Group.
- World Bank. (2024). *Bridging the gap: Inequality and jobs in Thailand* (Updated ed.). World Bank Group.